

მდგრადი განვითარების მიზანი 12: მდგრადი მოხმარებისა და წარმოების უზრუნველყოფა.

შინაარსი

მდგრადი განვითარების მიზანი 12: მდგრადი მოხმარებისა და წარმოების უზრუნველყოფა.....	1
რაში მდგომარეობს მიზნის არსი.....	1
ქვემიზნები მიზნისთვის „წარმოება და მოხმარება“:.....	2
ფაქტები და მონაცემები:.....	3
ტერმინები	5
რა უნდა შეიცვალოს?.....	6
როგორ ითვიან ეკოლოგიურ ნაკვალევს?.....	6
როგორ შეუძლია ბიზნესს ამ პრობლემის მოგვარება?.....	7
რა შეიძლება გაკეთდეს პრობლემის მოსაგვარებლად?.....	9
რა შემიძლია გავაკეთო პრობლემის მოსაგვარებლად?	11
გამოყენებული ლიტერატურა:	12
ქვიზი (სწორი პასუხები გამწვანებულია)	¡Error! Marcador no definido.

რაში მდგომარეობს მიზნის არსი

უზრუნველყოს მოხმარებისა და წარმოების, როგორც გლობალური ეკონომიკის წამყვანი ძალის გამანადგურებელი ეფექტების შემცირება გარემოზე

მდგრადი მოხმარება და წარმოება არის რესურსების რაციონალური გამოყენებისთვის, ენერგოეფექტურობისთვის, მდგრადი ინფრასტრუქტურისთვის, ძირითად სერვისებზე ხელმისაწვდომობისთვის, ღირსეული სამუშაო ადგილებისათვის და უბრალოდ, ყველასთვის უკეთესი ცხოვრების ხელშეწყობის წინაპირობა. მისი განხორციელება ხელს უწყობს განვითარების საერთო გეგმების მიღწევას, სამომავლო ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და სოციალური ხარჯების შემცირებას, ეკონომიკური კონკურენციის გაძლიერებას და სიღარიბის შემცირებას.

ამჟამად, იზრდება ბუნებრივი რესურსების მოხმარება, განსაკუთრებით აღმოსავლეთ აზიაში. თუმცა ამავედროულად ქვეყნები აგრძელებენ პრობლემების მოგვარებას ჰაერის, წყლის და ნიადაგის დაბინძურებასთან დაკავშირებით.

მდგრადი მოხმარება და წარმოება მიზნად ისახავს “ნაკლებით მეტის და უკეთესად კეთებას”, ცხოვრების დონის ამაღლება შეიძლება მიღწეულ იქნას რესურსების გამოყენების,

დეგრადაციის და დაბინძურების შემცირების ფონზე. ამასთანავე, ყურადღებაუნდა მიექცეს მიწოდების მთელ ჯაჭვს წარმოებლიდან საბოლოო მომხმარებამდე.

გასული საუკუნის ეკონომიკურ და სოციალურ პროგრესს თან ახლდა გარემოს დეგრადაცია, რამაც საფრთხე შეუქმნა იმ ბუნებრივ სისტემებს, რომლებზედაც დამოკიდებულია ჩვენი განვითარება და გადარჩენა. სწორედ მაღალი მოხმარების გამო ბუნებრივი რესურსები არარაციონალურად გამოიყენებოდა, უგულებელყოფილი იყო გარემოსდაცვითი სტანდარტები. მეტი მოხმარება გაიგივებულიყო ქვეყნების სიძლიერესთან და პროგრესთან. დღეს გარემოსდაცვითი ცნობიერება ხდება ჩვენი ცხოვრების ნაწილი, აისახება ქვეყნებს პოლიტიკაში, იჭრება განათლებაში, წარმოებაში, სახელმწიფო შესყიდვებში, რამაც უნდა შეამციროს რესურსდამოკიდებულება და დაზოგოს ბუნებრივი რესურსები.

COVID-19-ის პირობებში სახელმწიფოების მიერ განსაზღვრული გეგმები დასაკორექტირებელი გახდა. შესამუშავებელი გახდა აღდგენის გეგმები, რომლებმაც უნდა შეცვალონ მიმდინარე ტენდენციები და ჩვენი მოხმარებისა და წარმოების პრაქტიკა უფრო მდგრად კურსზე გადაიყვანოს. წარმატებული გადასვლა ნიშნავს რესურსების ეფექტურობის გაუმჯობესებას, ეკონომიკური საქმიანობის მთელი სასიცოცხლო ციკლის გათვალისწინებას (ეკონომიკის ამგვარ მოდელს უწოდებს ციკლური ეკონომიკა) და მრავალმხრივ გარემოსდაცვით შეთანხმებებში აქტიურ ჩართვას.

ქვემოწინები მიზნისთვის „წარმოება და მოხმარება“:

- ყველა ქვეყნის ჩართულობით, განვითარებული ქვეყნების ხელმძღვანელობითა და განვითარებადი ქვეყნების შესაძლებლობების გათვალისწინებით, მდგრადი მოხმარებისა და წარმოების 10 წლიანი გეგმის დანერგვა.
- 2030 წლისთვის ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვისა და ეფექტური გამოყენების მიღწევა.
- 2030 წლისთვის, განახევრდეს ერთ სულ მოსახლეზე კვების დანაკარგი, როგორც საცალო ასევე, სამომხმარებლო დონეზე; შემცირდეს წარმოების, მოსავლის შემდგომი და მიწოდების პროცესში საკვების დანაკარგების მოცულობა.
- 2020 წლისთვის მიღწეულ იქნეს საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისი გარემოსთვის არასაზიანო ქიმიური ნივთიერებებისა და ნარჩენების მართვის პროცესი; მნიშვნელოვნად შემცირდეს მათი ჰაერში, წყალსა და ნიადაგში გავრცელება, რათა მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი ადამიანთა ჯანმრთელობასა და გარემოზე მათი ნეგატიური ზეგავლენა.
- 2030 წლისთვის მნიშვნელოვნად შემცირდეს ნარჩენების მოცულობა, მათი წარმოქმნის პრევენციის, გადამუშავებისა და ხელახალი გამოყენების მეშვეობით.
- მსხვილი და ტრანსნაციონალური კომპანიების წახალისება, რომ დაამკვიდრონ მდგრადობაზე ორიენტირებული პრაქტიკა და მდგრადობის შესახებ ინფორმაციის გაზიარება ანგარიშგების ეტაპზე.
- მდგრადობაზე ორიენტირებული სახელმწიფო შესყიდვების ხელშეწყობა ეროვნული პოლიტიკისა და პრიორიტეტების შესაბამისად.
- 2030 წლისთვის, ნებისმიერ ადგილას მყოფი ადამიანებისთვის შესაბამისი ინფორმაციისა და ცოდნის უზრუნველყოფა მდგრადი განვითარების და ბუნებასთან ჰარმონიული ცხოვრების წესის შესახებ.

- განვითარებადი ქვეყნების მხარდასაჭერა, რომ გააძლიერონ თავიანთი სამეცნიერო და ტექნოლოგიური შესაძლებლობები მდგრადობაზე ორიენტირებული მოხმარებისა და წარმოების პრაქტიკების დანერგვის მიზნით.
- მდგრადი განვითარების ეფექტის მონიტორინგის ინსტრუმენტების შემუშავება და დანერგვა ტურიზმზე გავლენის შესაფასებლად, რაც ქმნის სამუშაო ადგილებს და ზრდის ცნობადობას ადგილობრივი კულტურისა და პროდუქტების მიმართულებით.
- წიაღისეულის ისეთი არაეფექტური სუბსიდიების შემცირება, რაც ხელს უწყობს დანაკარგიან მოხმარებას ეროვნული გარემოებების გათვალისწინებით; ასევე, საგადასახადო სისტემის რესტრუქტურისა და ისეთი სუბსიდიების გაუქმება, რასაც ზიანი მოაქვს გარემოსთვის. აღნიშნულ პროცესში გათვალისწინებული უნდა იქნეს განვითარებადი ქვეყნების კონკრეტული საჭიროებები და უზრუნველყოფილი იქნეს მათ განვითარებაზე შესაძლო უარყოფითი ზეგავლენის მინიმუმაცია, ღარიბი და დაზარალებული თემების დაცვის მიზნით.

ფაქტები და მონაცემები:

- ✓ უახლესი პროგნოზების თანახმად, 2030 წლისთვის მსოფლიოს მოსახლეობა შეიძლება გაიზარდოს დაახლოებით 8.5 მილიარდამდე, უკვე 2050 წლისთვის კი 9.7 მილიარდს მიაღწიოს. მათთვის საჭირო ბუნებრივი რესურსების უზრუნველსაყოფად სამი პლანეტის ექვივალენტი გახდება აუცილებელი თუკი ცხოვრების თანამედროვე წესი შენარჩუნდება.
- ✓ მდგრადობის პრინციპების დაცვა აღარ არის შეუსრულებელი მისია, მსოფლიოს 250 უმსხვილესი კომპანიის 93 პროცენტმა თავის პოლიტიკაში გარკვეული ცვლილებები უკვე შეიტანა და გარემოზე ზრუნვა გახადა სავალდებულო, თუმცა მასშტაბები ჯერ კიდევ დასაჩქარებელია პოზიტიური შედეგების მისაღებად.
- ✓ 2017-2019 წლებში ევროკავშირის ქვეყნების ანგარიშებში გამოიკვეთა, რომ მათ 1 პოლიტიკის დოკუმენტი მაინც ჰქონდა გატარებული, რაც მოხმარებისა და წარმოების ცვლილების განმაპირობებელი უნდა გამხდარიყო.

წყალი

- ✓ მსოფლიოში არსებული წყლის რესურსების 3%-ზე ნაკლებია მტკნარი სახით, აქედან 2,5% ანტარქტიდაზე, არქტიკასა და მთის მყინვარებზეა წარმოდგენილი. კაცობრიობას რჩება 0.5% სასმელად და საყოფაცხოვრებო საქმიანობის წყლით უზრუნველსაყოფად.
- ✓ ადამიანის მიერ წყლის რესურსების მდინარეების, მიწისქვეშა წყლების და ტბების დაბინძურება უფრო სწრაფად მიმდინარეობს, ვიდრე ბუნებას აქვს მისი გაწმენდის უნარი. თან უნდა გვახსოვდეს, რომ წყალზე მოთხოვნა მიწოდებაზე ბევრად უფრო მაღალია, 1 მილიარდზე მეტ ადამიანს კვლავ არ აქვს წვდომა სუფთა წყალზე.
- ✓ წყლის ჭარბი მოხმარება ხელს უწყობს წყლის გლობალურ კრიზისს, რაც სხვა თანამდევი პრობლემების გამომწვევია (ჯანმრთელობის პრობლემები). 2 მილიარდზე მეტი ადამიანი ცხოვრობს იმ ქვეყნებში, სადაც წყლის მაღალი დეფიციტია.
- ✓ წყალი ბუნებაში თავისუფლადაა ხელმისაწვდომი, მაგრამ ინფრასტრუქტურა, რომელიც საჭიროა მისი მიწოდების უზრუნველსაყოფად, ძვირია.
- ✓ 1980 -იანი წლებიდან, ყოველწლიურად წყლის მოხმარება მსოფლიოში დაახლოებით 1%-ით იზრდება.

- ✓ სოფლის მეურნეობა (მათ შორის ირიგაცია, მეცხოველეობა და აკვაკულტურა) არის ყველაზე დიდი წყლის მომხმარებელი, რომელიც წლიურად წყლის მოხმარების 69 პროცენტს შეადგენს მსოფლიოში. მრეწველობა (ელექტროენერგიის წარმოების ჩათვლით) მოიხმარს წყლის რესურსების 19 პროცენტს, ხოლო შინამეურნეობები - 12 პროცენტს.
- ✓ 1995–2015 წლებში, წყალდიდობებმა შეადგინა ყველა აღრიცხული სტიქიური უბედურების 43 პროცენტი, დაზარალდა 2.3 მილიარდი ადამიანი, დაიღუპა 157,000-ზე მეტი. მიყენებულმა ზარალმა 662 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა.
- ✓ ათიდან სამს (2.1 მილიარდ ადამიანს, რაც მსოფლიოს მოსახლეობის 29%-ს შეადგენს) არ აქვს მართული სასმელ წყალზე წვდომა, ხოლო 844 მილიონ ადამიანს საერთოდ წყალი არ აქვს.

ენერგია

- ✓ თუ მთელ მსოფლიოში უკლებლივ ყველა გადაერთვება ენერგოეფექტურ ნათურებზე, მსოფლიო ყოველწლიურად დაზოგავს 120 მილიარდ აშშ დოლარს. თუმცა ვარჯარიან ნათურებზე აკრძალვა ევროკავშირშია. სხვა ქვეყნებისთვის ისინი კვლავ იწარმოება.
- ✓ ტექნოლოგიური მიღწევების მიუხედავად, რამაც ხელი შეუწყო ენერგოეფექტურობის მასშტაბების გაზრდას, OECD-ის ქვეყნებში ენერგიის მოხმარების ზრდა ჯერ კიდევ ნავარაუდევია 35 პროცენტით, თუმცა პარიზის ხელშეკრულების ფარგლებში უნდა მოხდეს მისი ზრდის ტემპის შემცირება. კომერციული და საყოფაცხოვრებო მიზნებისთვის ენერგოგენერაცია ტრანსპორტის შემდეგ არის მეორე ყველაზე სწრაფად მზარდი ენერგიის მოხმარების სფერო.
- ✓ 2002 წელს OECD ქვეყნებში ავტომობილების მარაგი შეადგენდა 550 მილიონ ავტომობილს (აქედან 75 პროცენტი პირადი სარგებლობის მანქანა იყო). 2020 წლისთვის ავტომობილის მფლობელობის რაოდენობა 32 პროცენტით გაზრდა. ამავდროულად, იზრდება მანქანების გარბენი (გავლილი კილომეტრები) 40 პროცენტით, ხოლო საჰაერო მგზავრობა ამავე პერიოდისთვის სამჯერ არის გაზრდილი. კოვიდ პანდემიამ საჰაერო მგზავრობა შეამცირა 51 პროცენტით.
- ✓ შინამეურნეობები მოიხმარენ გლობალური ენერგიის 29 პროცენტს და შესაბამისად წარმოქმნილი ემისიების 21 პროცენტს გამოიმუშავენ.
- ✓ განახლებადი ენერგიის წილმა ენერგიის მოხმარებაში მიაღწია 20%-ს გადააჭარბა, რაც ქვეყნების ენერგოპოლიტიკიდან გამომდინარე მუდმივად იზრდება.
- ✓ ელექტრიფიკაციის გლობალურმა მაჩვენებელმა 2017 წელს მიაღწია 89 პროცენტს (რაც 2010 წლის მონაცემთან შედარებით 6%-ით გაიზარდა), თუმცა კვლავ დაახლოებით 840 მილიონ ადამიანს წვდომა არ აქვს ელექტროენერგიაზე.
- ✓ 2010 წლიდან 2017 წლამდე, ყოფაცხოვრებაში, საჭმლის დასამზადებლად გამოყენებული სუფთა საშუალებების გამოყენება ყოველწლიურად საშუალოდ 0.5 პროცენტით იზრდება, ხდება შეშის და ცხოველური ნაკვლის ჩანაცვლება ბუნებრივი აირით ან ელექტროენერგიით.
- ✓ იზრდება ელექტრონული მოწყობილობების რაოდენობა, შესაბამისად, ელექტრონული ნარჩენების მოცულობა 38 %-ით გაიზარდა. საერთო ნარჩენებიდან მხოლოდ 20% გადამუშავდება.

საკვები

- ✓ ყოველწლიურად წარმოებული 1.3 მილიარდ ტონა საკვები (წარმოებულის მესამედი, ღირებულებით 1 ტრილიონ აშშ დოლარი) იყრება ცუდი ტრანსპორტირებისა და მოსავლის შენახვის მანკიერი პრაქტიკის გამო.
- ✓ 2019 წელს 5 წლამდე ასაკის 38 მილიონი ბავშვი იყო ჭარბწონიანი.
- ✓ მიწის დეგრადაცია, ნიადაგის ნაყოფიერების დაქვეითება, წყლის არამდგრადი გამოყენება, ჭარბი თევზაობა და ზღვის გარემოს დეგრადაცია ეს ყველაფერი ამცირებს საკვების მიწოდებას.
- ✓ კვების სექტორი ენერგიის მთლიანი მოხმარების 30 პროცენტს და სათბური აირების გაფრქვევის 22 პროცენტს შეადგენს.

ტერმინები

კონსუმერიზმი იდეოლოგიაა, რომელიც ადამიანებს სულ უფრო მეტი საქონლის, პროდუქციისა თუ სერვისის შეძენისა და მოხმარებისკენ უბიძგებს. ეს არის ერთგვარი ინდუსტრიული საზოგადოების წესრიგი, რომელშიც უამრავი პროდუქციის/სერვისის ყიდვა-გაყიდვა ხდება.

მდგრადი ეკონომიკა ეხება პრაქტიკას, რომელიც მხარს უჭერს გრძელვადიან ეკონომიკურ ზრდას საზოგადოების სოციალურ, ეკოლოგიურ და კულტურულ ასპექტებზე უარყოფითი გავლენის გარეშე.

მწვანე ეკონომიკა ეკონომიკაში მწვანე ფილოსოფიისა პრინციპების დანერგვას გულისხმობს, რომელიც წარმოების პროცესების გარემოსდაცვითი რისკების შემცირებით, ეკოლოგიური დეფიციტის აღმოფხვრით, რესურსების დაზოგვით უზრუნველყოფს ადამიანის გაუმჯობესებულ კეთილდღეობასა და სოციალურ თანასწორობას.

ციკლური ეკონომიკა იყენებს განახლებად რესურსებს, მათ შემცირებას, რეციკლირებას და მეორად გამოყენებას უწყობს ხელს, აუმჯობესებს წარმოების პროცესებს, ითვალისწინებს გამოყენებული პროდუქციის სასიცოცხლო ციკლს, ამცირებს ხარჯებს და გარემოზე დაწოლას.

ეკოლოგიური ნაკვალევი - ეს არის ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) და გლობალური ნაკვალევის ქსელის მიერ შემუშავებული კონცეფცია, რომელიც გამოითვლება ბიოლოგიურად პროდუქტიული მიწის და წყლის რაოდენობა, რომელიც საჭიროა ამა თუ იმ ქვეყანაში ან ტერიტორიაზე დასახლებული ადამიანების რესურსზე მოთხოვნის დასაკმაყოფილებად და ამ რესურსების გამოყენების შედეგად მიღებული ნარჩენებისა და დაბინძურების შთანთქმისა და გარდაქმნისთვის.

ქვეყნის და დედამიწის ეკოლოგიური დავალიანების დღეს (Earth Overshoot Day) გლობალური ნაკვალევის ქსელის კონცეფციაა და ყოველწლიურად ზომავს მას. უჩვენებს, როდის დგება ის დღე, როცა დედამიწას, ან ქვეყანას ამოწურული აქვს ერთი წლის რესურსები და იწყებს რესურსების გამოყენებას, რომლებსაც თვითაღდგენის უნარი აღარ აქვთ. მისი გამოთვლა ეფუძნება თუ რამდენ რესურსს მოიხმარს ქვეყანა/დედამიწა, რამდენ ემისიას და ნარჩენებს წარმოქმნის და ასევე როგორია მისი ბიოპროდუქტიულობა

გლობალური მწვანე შეთანხმების Global Green New Deal (GGND) კონცეფცია, რომელიც ორიენტირებულია სამ ფართო ამოცანაზე: 1. შეიტანოს წვლილი მსოფლიო ეკონომიკის აღდგენის, სამუშაო ადგილების შექმნისა და დაუცველი ჯგუფების სოციალური დაცვის საკითხებში; 2. ხელი შეუწყოს ინკლუზიურ და მდგრად ზრდას, უკიდურესი სიღარიბის დაძლევა; 3. შეამციროს ნახშირბადზე დამოკიდებულება და ეკოსისტემის დეგრადაცია

რა უნდა შეიცვალოს?

მსოფლიოში საზოგადოებრივი დოვლათის გადანაწილება უთანაბროა. მსოფლიოს მოსახლეობის უმეტესობა მოიხმარს საჭიროზე ნაკლებს. შესაძლებელია შეიქმნას ისეთი მსოფლიო, რომელშიც თითოეულ ინდივიდს გააჩნია აუცილებელი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობა. შესაძლებელია მოხმარების ისეთი მოდელების დანერგვა, რომ ბუნებრივი რესურსები შემდგომ თაობების შევუნარჩუნოთ. საჭიროა ბუნებრივი რესურსების უფრო ეფექტური გამოყენება და ტოქსიკური ნარჩენების უკეთესი განკარგვა. დახმარება უნდა გაეწიოს მოხმარების დაბალი დონის მქონე ქვეყნებს რაციონალურ მოდელებზე გადასვლაში.

არსებობს მოხმარების მრავალი ასპექტი, რომელსაც მარტივი ცვლილებებით შეუძლია დიდი გავლენა მოახდინოს მთლიანად საზოგადოებაზე. საკვების დაკარგვის, წარმოების ხარჯების შემცირებამ, ნარჩენების მართვამ, კვების სისტემების ეფექტურობის გაზრდამ შეიძლება ხელი შეუწყოს გარემოს მდგრადობას. ამჟამად, მოსავლის აღების შემდეგ 13.8% საკვები ტრანსპორტირების, შენახვისა და გადამუშავების დროს იკარგება, რაც წელიწადში 400 მილიარდი დოლარი დანაკარგია. ამით მწარმოებელი არამხოლოდ შემოსავალს კარგავს, არამედ აბინძურებს გარემოს. საკვების ღპობით მეტი სათბური აირი გაიფრქვევა ატმოსფეროში. ასევე მსგავსი დანაკარგები დიდ სხვაობას და უსამართლობას წარმოშობს, რადგან შიმშილით და არასრულფასოვანი კვებით იტანჯება მილიარდამდე ადამიანი.

ჩვენ ასევე ვაბინძურებთ წყალს უფრო სწრაფად, ვიდრე ბუნებას შეუძლია მისი გაწმენდა. ეს პრობლემაა, რადგან ისედაც წყლის მცირე ნაწილია ადამიანისთვის გამოსაყენებლად ვარგისი. შემდგომში წყლის რესურსების გაწმენდა ბევრად უფრო დიდ დროსთან და ფინანსურ დანახარჯებთან იქნება დაკავშირებული.

როგორ ითვიან ეკოლოგიურ ნაკვალევს?

ადამიანების რესურსებით უზრუნველყოფა და ასევე, რესურსების გამოყენების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენებისა და დამაბინძურებლების გარემოში მოხვედრა, გარემოზე ძლიერ ზეგავლენას ახდენს. ეკოლოგიური ნაკვალევი - ეს არის ბიოლოგიურად პროდუქტიული მიწის და წყლის რაოდენობა, რომელიც საჭიროა ამა თუ იმ ტერიტორიაზე დასახლებული ადამიანების რესურსზე მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად და ამ რესურსების გამოყენების შედეგად მიღებული ნარჩენებისა და დამაბინძურების შთანთქმისა და გარდაქმნისთვის. ის ერთ სულ მოსახლეზე გათვლით იანგარიშება. თუკი ქვეყნის ან მსოფლიოს მოხმარება, ან ეკოლოგიური ნაკვალევი აღემატება გარემოს ბიოლოგიურ შესაძლებლობას, განაახლოს რესურსი და შეითვისოს ნარჩენები და დამაბინძურება, ითვლება, რომ ასეთ შემთხვევაში ადგილი აქვს ეკოლოგიურ დეფიციტს. ჯერ კიდევ 2003 წელს გლობალურმა ეკოლოგიურმა ნაკვალევმა დედამიწის ბიოლოგიურ შესაძლებლობას 25 პროცენტით გადააჭარბა. ეს მაჩვენებელი დაახლოებით 88 პროცენტს უახლოვდებოდა მსოფლიოს ყველაზე მაღალშემოსავლიან ქვეყნებში.

გლობალური ნაკვალევის ქსელი ყოველწლიურად ზომავს თითოეული ქვეყნის და **დედამიწის ეკოლოგიური დავალიანების დღეს**. 2020 წელს ეს დღე 29 ივლისს დადგა. ამ თარიღმა ბოლო 20 წლის განმავლობაში 2 თვით ადრე გადამოიწია, რაც ნიშნავს, რომ უკვე 2 თვით ადრე დგება ის დღე, როცა დედამიწას ამოწურული აქვს ერთი წლის რესურსები და იწყებს რესურსების გამოყენებას, რომლებსაც თვითადგენის უნარი აღარ აქვთ.

ამ მონაცემით კაცობრიობას საარსებოდ 1 დედამიწა აღარ ყოფნის და მას 1,75 სჭირდება. სხვადასხვა ქვეყანას განსხვავებულ დროს უდგება ეს დღე იმის მიხედვით თუ რამდენ რესურსს მოიხმარს, რამდენ ემისიას და ნარჩენებს წარმოქმნის და ასევე როგორია მისი ბიოპროდუქტიულობა (<https://www.overshootday.org/>). მაგალითისთვის, აშშ საკუთარი რესურსები 14 მარტისთვის უკვე ამოწურული აქვს, ავსტრალიას - 22 მარტისთვის, ყატარს - 9 თებერლისთვის, საქართველოს - 25 სექტემბერს, ინდონეზიას კი 18 დეკემბერს, ანუ მისი ნაკვალევი ქვეყნებს შორის საუკეთესოა.

წლევანდელმა 2021-მა წელმა განსხვავებული ტენდენცია აჩვენა, პანდემიამ შეზღუდა მოსახლეობის მობილობა, დრამატულად შემცირდა საერთაშორისო გადაზიდვები, საზღვრების გადაკვეთა, საერთაშორისო ტურიზმი და ბიზნეს მოგზაურობები და შიდა გადაადგილებები, რამაც ნახშირორქანის ნაკვალევი წინა წელთან შედარებით 14,5%-ით შეამცირა. სწორედ ამან გამოიწვია, რომ ეკოლოგიური დავალიანების დღემ ივლისიდან 22 აგვისტოში გადმოინაცვლა.

ეს იქნებოდა გასახარი, მსგავსი გაუმჯობესება რომ არ ყოფილიყო გამოწვეული პანდემიის დროებითი შეზღუდვებით და ყოფილიყო მოსახლეობის და ქვეყნების გარემოსადმი პასუხისმგებლიანი დამოკიდებულების, ქვეყნის ცვლილების შედეგი.

გლობალური ნაკვალევის ქსელის შეფასებით, თუკი განახლებადი რესურსების გამოყენების ექსპონენციალური ზრდა კვლავ გაგრძელდება, 2050 წლისათვის, კაცობრიობას დაჭირდება 2-3-ჯერ მეტი რესურსი, ვიდრე პლანეტას შეუძლია მისცეს მას.

როგორ შეუძლია ბიზნესს ამ პრობლემის მოგვარება?

დღევანდელი „ჩვეულებრივი ბიზნესის“ (business as usual) მოდელი არის სტანდარტულ ოპერაციულ ფუნქციებზე დაფუძნებული, რომლის მიზანია მაქსიმალური მოგების ნახვა და არ ითვალისწინებს გარემოს, როგორც საზრუნავს. მოდელი უნდა შეიცვალოს მწვანე ეკონომიკით ან ციკლური ეკონომიკით. მიუხედავად იმისა, რომ „მწვანე ეკონომიკის“ კონცეფციის ზოგადი განმარტება გულისხმობს, ეკონომიკაში მწვანე ფილოსოფიის პრინციპების დანერგვას, რომელიც წარმოების პროცესების გარემოსდაცვითი რისკების შემცირებით, ეკოლოგიური დეფიციტის აღმოფხვრით, რესურსების დაზოგვით უზრუნველყოფს ადამიანის გაუმჯობესებულ კეთილდღეობასა და სოციალურ თანასწორობას.

მწვანე ეკონომიკა მიჩნეულია ეკონომიკური თეორიის იმ კომპონენტად, სადაც იგი ეკოსისტემის ნაწილად მოიაზრება. მწვანე ეკონომიკა სახელმწიფო და კერძო სექტორს ერთმანეთისაგან არ მიჯნავს. იგი ცდილობს მოძებნოს ეკონომიკური გადაწყვეტილების პოზიტიური ალტერნატივა. მწვანე ეკონომიკის მთავარი რეგულატორი არაა სახელმწიფო ან კერძო ბიზნესი, არამედ საზოგადოებაა, რომელიც თავად მართავს მას. აღსანიშნავია, რომ მწვანე ეკონომიკა არ გულისხმობს ზედმეტ ჩარევას ხელისუფლების მხრიდან და არ მოდის წინააღმდეგობაში საბაზრო ეკონომიკის ლოგიკასთან/პრინციპებთან. რეალურად მწვანე ეკონომიკა უფრო მეტადაა «ბაზარზე ორიენტირებული», ვიდრე არსებული მოდელები. სინამდვილეში გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების უგულებელყოფას, მივყავართ არასწორ გადაწყვეტილებებამდე, ბაზრის მოთამაშეების მიერ არასწორად გადანაწილებულ რესურსებამდე, და საბოლოოდ ისეთ კრიზისებამდე, როგორებიც იყო 1978 წელს, 1996 და 2008 წლების გლობალური ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისი. ფართო კონტექსტში, არსებითი განსხვავება ჩვეულებრივ ეკონომიკასა და მწვანე ეკონომიკას შორის მდგომარეობს უკანასკნელის გრძელვადიან ეფექტებსა და მათ შედეგად გააძლიერებულ მდგრადობაში.

2008 წლის უკანასკნელმა ფინანსურმა კრიზისმა საგრძნობლად შეასუსტა ბევრი ქვეყნის ეკონომიკა, რომ განვითარება უნდა იყოს უფრო მდგრადი. 2009 წელს გაეროს მიერ გამოცხადდა ახალი გლობალური მწვანე შეთანხმების კონცეფცია, რომელიც ორიენტირებულია სამ ფართო ამოცანაზე:

- შეიტანოს წვლილი მსოფლიო ეკონომიკის აღდგენის, სამუშაო ადგილების შექმნისა და დაუცველი ჯგუფების სოციალური დაცვის საკითხებში;
- ხელი შეუწყოს ინკლუზიურ და მდგრად ზრდას, უკიდურესი სიღარიბის დაძლევა;
- შეამციროს ნახშირბადზე დამოკიდებულება და ეკოსისტემის დეგრადაცია, რაც მსოფლიო ეკონომიკის მდგრადობის მთავარ რისკებს წარმოადგენს.

მრავალი სპეციალისტის აზრით, მწვანე ეკონომიკა ექვს მთავარ სექტორს მოიცავს:

1. განახლებადი ენერგია (მზის, ქარის, გეოთერმული, საზღვაო, მათ შორის ტალღების, ბიოგაზის და სითბური უჯრედების ენერგია);
2. მწვანე შენობები (ენერგიის მწვანე მოდიფიკატორები, მწვანე პროდუქტები და მასალები);
3. სუფთა ტრანსპორტი (ალტერნატიული საწვავი, საზოგადოებრივი ტრანსპორტი, ჰიბრიდული და ელექტრო სატრანსპორტო საშუალებები);
4. წყლის მართვა (წყლის და წვიმის გამწმენდი სისტემები, შიდა წყლის ლანდშაფტი, წყლის გამოყენება);
5. ნარჩენების მართვა (უტილიზაცია, მუნიციპალური ნარჩენი მასალების გამოყენება, ნიადაგის ნაყოფიერების გაუმჯობესება, გაწმენდა);
6. მიწის მართვა (ორგანული სოფლის მეურნეობა, ურბანული ტყეები და პარკები, ტყეების განაშენიანება).

ახალი გლობალური შეთანხმება, რეკომენდაციას უწევს მთავრობებს მოახდინონ ეკონომიკის ტრანსფორმაცია მწვანე ეკონომიკისკენ, გამოიყენონ პოლიტიკური და ეკონომიკური ინსტრუმენტები, რასაც უპირველეს ყოვლისა, უზრუნველყოფს:

- განახლებად ენერგიაზე გადასვლას;
- მდგრადი სატრანსპორტო საშუალებების გაზრდას;
- მდგრადი სოფლის მეურნეობის, ორგანული წარმოების მხარდაჭერას;
- გარემოსდაცვითი ინფრასტრუქტურის (ნაგავსაყრელები, სასმელი წყალი და ა.შ) გაუმჯობესებას.

ბიზნესის ინტერესშია ახალი გადაწყვეტილებების პოვნა, რაც მდგრადი მოხმარებისა და წარმოების მოდელების დანერგვის შესაძლებლობას იძლევა. პროდუქტებისა და მომსახურების გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების უკეთ გააზრებაა საჭირო. ეს გულისხმობს წარმოებაში გამოყენებული ყველა პროდუქტის სასიცოცხლო ციკლის ცოდნას, რადგან მწარმოებელს სრულად ჰქონდეს გააზრებული, თუ მისი პროდუქცია, როგორ გადამუშავდება ექსპლოატაციის ვადის ამოწურვის შემდეგ, ამავდროულად, უნდა ითვალისწინებდეს შესაფუთი მასალის სასიცოცხლო ციკლსაც, მრავალჯერადად მოახერხებს თუ არა მის გამოყენებას, ან რამდენად მოახერხებს მის გადამუშავებას, თუ ნაგავსაყრელზე აღმოჩნდება, რამდენი ხანი დასჭირდება მის დაშლას.

მაგალითად, სწრაფი მოდის ინდუსტრია სათბურის აირების გამოყოფის ერთ-ერთი მთავარი წყაროა, რაც დედამიწაზე ტემპერატურის მომატების და კლიმატის ცვლილების ერთ-ერთ გამომწვევ მიზეზად ითვლება. სწრაფი მოდა ტანსაცმლის იაფად და სწრაფად წარმოებას გულისხმობს, რაც სწრაფად ფუჭდება, ადამიანის ჯანმრთელობისთვის და გარემოსთვის საშიში საღებავით იღებება. მომხმარებელი სწრაფადვე იცვლის ასეთ ტანსაცმელს. გადაყრილი ტანსაცმელი ჯერ ნაგავსაყრელზე ხვდება, მოგვიანებით კი მიკრობოჭკოვანი ფრაგმენტები ზღვაში ჩაირეცხება, სადაც ისინი ჯერ თევზის, ხოლო შემდეგ ადამიანის საკვებ ჯაჭვში ხვდება. აუდიტის ანგარიშის თანახმად, 2019 წელს ბრიტანეთში 235 მილიონი ტანსაცმელი გადაიყარა; 700,000 ბოჭკო შეუერთდა გამდინარე წყალს ტანსაცმლის რეცხვის შედეგად; 1,2 მილიარდი ტონა ნახშირორჟანგი გამოიყო მოდის ინდუსტრიის მუშაობის შედეგად; ასევე მოდის ინდუსტრიას წყლის დიდი მოცულობა ჭირდება, მხოლოდ ერთი ჯინსის მარვლის საწარმოებლად საჭიროა 3,781 ლიტრი წყალი.

საჭიროა წარმოების სრულ ციკლში სუსტი რგოლის გამოკვეთა და მისი გამოსწორება. ყველა წარმოებას აქვს სისტემის მთლიანობაში გაუმჯობესების პოტენციალი. გარემოს დამზოგი გადაწყვეტილებებს აქვს არა მხოლოდ გარემოზე პოზიტიური ეფექტი, არამედ სოციალურ ცხოვრებაზეც და არის ასევე ინოვაციური იდეების განვითარების ძალისხმეა. ინოვაციურმა და დიზაინერულმა გადაწყვეტილებებმა, რომლებიც დამზოგი ტექნოლოგიების შექმნას და გამოყენებას უკავშირდება ახალი შესაძლებლობები შეიძლება გააჩინოს. შეიძლება ხელი შეუწყოს ახალი სამუშაო ადგილების გაჩენას, რომ უფრო მდგრადი ცხოვრების წესით ვიცხოვროთ, შევამციროთ გარემოზე უარყოფითი გავლენა და გაიზარდოს მოსახლეობის ჯანმრთელობა და კეთილდღეობა.

მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებისთვის ნავარაუდევია 12 ტრილიონის დახარჯვა, რაც შექმნის ახალ 380 მილიონ მწვანე სამუშაოს, როგორებიცაა:

- ✓ მდგრადი განვითარების კონსულტანტი
- ✓ მწვანე ინჟინერია
- ✓ გარემოსდაცვითი სამართალი
- ✓ ურბანული ფერმერობა
- ✓ სუფთა ენერგეტიკა
- ✓ გადამუშავება და ნარჩენების მართვა
- ✓ კონსერვაციის სპეციალისტი
- ✓ მწვანე ურბანისტიკა
- ✓ მდგრადი არქიტექტურა
- ✓ მწვანე ლანდშაფტური დიზაინერი
- ✓ მდგრადი სოფლის მეურნეობა და კვების ტექნოლოგიები
- ✓ მეტყევეობა და ეკოტურიზმი

რა შეიძლება გაკეთდეს პრობლემის მოსაგვარებლად?

მოსახლეობის ზრდის გამო, 2021 წელს მოსახლეობის რაოდენობა დედამიწაზე 7.8 მილიარდს შეადგენდა. ეს მოსახლეობა მოიხმარს დიდი რაოდენობით საკვებს, წყალს, ნედლეულსა და ენერგიას და ამ პროცესში წარმოქმნის დიდი რაოდენობით ნარჩენებსა და დამაბინძურებლებს. თუ შობადობა არ დაიკლებს, 2050 წლისათვის მსოფლიოს მოსახლეობის რაოდენობამ შესაძლოა 9.3 მილიარდს და საუკუნის დასასრულს 10 მილიარდსაც კი მიაღწიოს. არავინ იცის ზუსტად, რამდენი ადამიანის „გამოკვება“ შეუძლია დედამიწას, ისე,

რომ არ დეგრადირდეს დედამიწის უნარი, უზრუნველყოს ადამიანთა და სხვა ცოცხალ ორგანიზმთა სიცოცხლისუნარიანობა და ეკონომიკის ფუნქციონირება. თუმცა, უკვე არსებობს რამოდენიმე გამაფრთხილებელი ნიშანი. მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ მოსახლეობის სწრაფმა ზრდამ და რესურსების მოხმარებამ, შესაძლოა, ამ საუკუნის დასასრულს, კაცობრიობისთვის ცნობილი სხვადასხვა ტიპის მცენარეებისა თუ ცხოველების მესამედის და ნახევრის გარდაუვალი გადაშენება გამოიწვიოს.

კულტურამ - საზოგადოების ცოდნამ, რწმენამ, ტექნოლოგიებმა და პრაქტიკამ, ასევე კულტურულმა ცვლილებებმა მნიშვნელოვანა გავლენა იქონიეს დედამიწაზე. 12 ათასი წლის წინ ადამიანები იყვნენ მონადირე-შემგროვებლები, ისინი მოიპოვებდნენ საკვებს ნადირობით ან მცენარეების შეგროვებით, პატარა ჯგუფებად ცხოვრობდნენ და გადაადგილდებოდნენ, რათა სიცოცხლე გადაერჩინათ. მას შემდეგ სამი მნიშვნელოვანი კულტურული ცვლილება მოხდა. პირველი სასოფლო-სამეურნეო რევოლუცია 10.000 - 12.000 წლის წინ დაიწყო, როდესაც ადამიანმა საკვების, ტანსაცმლისა და სხვადასხვა სახის საჭიროების დასაკმაყოფილებლად, ისწავლა მცენარეების მოყვანა და ცხოველების მოშენება. მეორე სამრეწველო-სამედიცინო რევოლუცია იყო, რომელიც 275 წლის წინ დაიწყო, როდესაც ადამიანებმა პროდუქციის ფართომასშტაბიანი წარმოებისთვის მანქანები გამოიგონეს. ამ ეტაპზევე ისწავლეს წიაღისეული საწვავიდან (ნავთობი და ქვანახშირი) ენერგიის მიღება და დიდი რაოდენობით საკვები პროდუქტების ეფექტური წარმოება. ბოლო, საინფორმაციო-გლობალიზაციის რევოლუცია 50 წლის წინ დაიწყო, ამ დროს დაიწყო კაცობრიობამ ტექნოლოგიების განვითარება ინფორმაციასა და რესურსებზე სწრაფი წვდომის უზრუნველსაყოფად. თითოეულმა ზემოთ ხსენებულმა კულტურულმა ცვლილებამ კაცობრიობას მისცა უფრო მეტი ენერგია და ახალი ტექნოლოგიები იმისათვის, რომ დავაკმაყოფილოთ ადამიანთა ძირითადი მოთხოვნები და მზარდი სურვილები. კულტურულმა ცვლილებებმა აგრეთვე ხელი შეუწყო მოსახლეობის ზრდას. და ბოლოს, ყოველ კულტურულ ცვლილებას მოჰყვა რესურსების უფრო მეტი გამოყენება, გარემოს მეტი დაბინძურება და დეგრადაცია, ვინაიდან გაიზარდა კაცობრიობის ეკოლოგიური ნაკვალევი და ადამიანი პლანეტაზე დომინანტურ მდგომარეობაში აღმოჩნდა. დღეს უკვე გვჭირდება მდგრადი განვითარების რევოლუცია. ასეთი რევოლუციისას კაცობრიობამ უნდა შეამციროს თავისი ეკოლოგიური ნაკვალევი და მისდიოს მდგრადი ცხოვრების წესს.

კონსუმერიზმმა მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში დაიწყო ზრდა და მალე ადამიანის ცხოვრების ყველა სფეროს განუყოფელ ნაწილად იქცა, გარდაქმნა როგორც პოლიტიკა, ისე ეკონომიკა და კულტურა. კონსუმერიზმი იდეოლოგიაა, რომელიც ადამიანებს სულ უფრო მეტი საქონლის, პროდუქციისა თუ სერვისის შეძენისა და მოხმარებისკენ უბიძგებს. ეს არის ერთგვარი ინდუსტრიული საზოგადოების წესრიგი, რომელშიც უამრავი პროდუქციის/სერვისის ყიდვა-გაყიდვა ხდება.

კონსუმერიზმის ზეგავლენა ადამიანებზე ძალიან დიდია. ხშირად დიდი რაოდენობის საქონლისა და სერვისის გასაყიდად კომპანიები წარმატებით იყენებენ საზოგადოებაში არსებულ გენდერულ და კლასობრივ სტრუქტურებს. ამის ნათელი მაგალითია სულ უფრო პოპულარული მარკეტინგული სტრატეგია, რომელიც გულისხმობს მომხმარებლისთვის სულ უფრო მეტი გენდერულად სპეციფიკური პროდუქციის შეთავაზებას (დაწყებული ჰიგიენური საშუალებებით ან საბავშვო წიგნებითა და სათამაშოებით და დამთავრებული ისეთი მოულოდნელი პროდუქციით, როგორიცაა საღეჭი რეზინები ქალებისა და მამაკაცებისათვის). ქალები დღეს გარემომოტყმული არიან რეკლამებით, რომლებსაც აქვთ იმის ძალა, რომ ისინი კონკრეტული ქცევისა თუ გარეგნობის მიმდევარი გახადონ, რაც მათ კონკრეტული გენდერული როლების მორგებას ავალდებულებს. ქალებისთვის სილამაზის კონკრეტული სტანდარტების

დაწესება, სურვილის გაღვივებას რეკლამების მეშვეობით, ხელსუწყობს პარფიუმერული საქონლის, პლასტიკური ქირურგიის სერვისისა თუ სხვა სახის პროდუქციის გაყიდვების ზრდას. შესაბამისად, კონსუმერისტული ბაზარი ყოველთვის ცდილობდა საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპებისა და დამოკიდებულებების გამოყენებას, რათა მეტი პროდუქციის წარმოება და გასაღება ყოფილიყო უზრუნველყოფილი.

გაზრდილი მოხმარება გარემოს განადგურებას დიდ პრობლემას უქმნის. არავინ დავობს იმაზე, რომ ადამიანს ესაჭიროება სხვადასხვა საბაზისო პროდუქცია, მაგრამ მარკეტინგული ხრიკების გავლენით ადამიანები ყიდულობენ არასაჭირო პროდუქციასაც, ხარჯავენ თანხებს, რითიც რესურსების არაგონივრულ გამოყენებას უწყობენ ხელს. ეს უკვე აღარ არის მხოლოდ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, ფაქტობრივად მარკეტოლოგები მიგვითითებენ რა და რამდენი უნდა მოვიხმაროთ. ამას ხელსუწყობს ქუჩაში სარეკლამო ბილბორდები, ტელევიზია, ინფორმაციის ნაკადი, რაც ადვილად გვაქცევს გავლენების ქვეშ - ვმუშაობთ, იმიტომ რომ სასურველი ნივთი შევიძინოთ, განვაახლოთ უახლესი მოდელებით ელექტრომწყობილობები, მოდის უკანასკნელი სიახლეებს არ ჩამოვრჩეთ.

რეკლამებიც ჩვენს ამ მიდრეკილებას ასაზრდოვებენ, იყენებენ ბედნიერი წყვილის, ოჯახის, ბავშვის, ცნობადი სახეების გამოსახულებებს, რაც გვაფიქრებინებს, რომ ეს ის ნივთია, რომელიც დამეხმარება გავხდე უკეთესი/უფრო ლამაზი/მოდური/სასურველი/ბედნიერი. ამისთვის დასაძლევად, კარგად უნდა გვესმოდეს, თუ რეალურად რა არის ბედნიერება და როგორ შეიძლება მისი მიღწევა.

ამდენად ადამიანის ჩამოყალიბება ინფორმირებულ მომხმარებლად დაეხმარება გარემოს და საზოგადოებას გახდეს უფრო მდგრადი.

რა შემიძლია გავაკეთო პრობლემის მოსაგვარებლად?

- ✓ დახმარების ორი ძირითადი გზა არსებობს: 1. ნარჩენების შემცირება და 2. ინფორმირებული შესყიდვების გაკეთება, რაც გააზრებულ მყიდველად ჩამოყალიბებას გულისხმობს.
- ✓ ნებისმიერი პროდუქციის ყიდვისას შეძლებისდაგვარად მდგრადი ვარიანტი აირჩიოთ. მაგალითად დააკვირდეთ პროდუქციის შეფუთვას. შეამცირეთ პლასტიკის მოხმარება, რაც ოკეანეების ერთ-ერთი მთავარი დამაბინძურებელია. არჩევანი გააკეთოთ იმ პროდუქციაზე, რომელიც ნაკლებ შესაფუთ საშუალებებშია შეფუთული და ერთჯერადი გამოყენების პლასტიკატში არაა მოთავსებული. სათამაშოების შერჩევისას ასევე შეძლება ადვილად შლადი, იაფიანი პლასტიკატის სათამაშოებზე უარის თქმა და ისეთის არჩევა რომელიც სწრაფად არ გაფუჭდება და შემდეგ სხვა ბავშვსაც გადაეცემა სათამაშოდ. მოხდება მისი მრავალჯერადი გამოყენება.
- ✓ ასევე საჭიროა დარწმუნდეთ, რომ არ გადაყარით საკვებს რომელსაც იყიდით. შეიძინეთ ან თავად შეკერეთ ძველი ტანსაცმლიდან მრავალჯერადი გამოყენების ჩანთები საყოფაცხოვრებო მოხმარებისთვის და ყოველთვის ატარეთ თან. დაახარისხეთ და გადაამუშავეთ ყველაფერი, რაც თქვენს ირგვლივ მუშავდება. ეს თქვენს ყოველდღიურობაში შესაძლებელს გახდის შემოიტანოთ მდგრადობის ელემენტები.
- ✓ რადგან ტექსტილის ინდუსტრია დღეს სოფლის მეურნეობის შემდეგ მეორე ადგილზეა სუფთა წყლის დაბინძურებით საჭიროა ამ 2 მიმართულებით მოხმარების ჩვევების ცვლილება. სოფლის მეურნეობის პროდუქციის შეძენისას თუკი ადგილობრივად წარმოებულზე გააკეთებთ აქცენტს, ამით შეამცირებთ სატრანსპორტო ხარჯებს,

ენერგოდანახარჯს (ხშირად საკვები პროდუქციის ტრანსპორტირებისას სამაცივრე დანადგარები გაოიყენება), გამონაბოლქვს. ასევე გადაზიდვით და შენახვით განპირობებულ პროდუქციის დანაკარგსაც. ასევე ადგლობრივი ფერმერების წახალისება მოხდება, რაც ასევე ქვეყნის კეთილდღეობის ხელშეწყობია. რაც შეეხება ტანსაცმელს, უნდა იყიდოთ აუცილებელი მოხმარების ტანსაცმელი, იმ მწარმოებლისგან, რომელიც ზრუნავს გარემოზე, აქვს მწვანე პოლიტიკა, არ იყენებს მავნე საღებავებსა და ბავშვთა შრომას წარმოებისას. ასევე ძველი ტანსაცმლის დონაციით შეგიძლიათ წვლილი შეიტანოთ მიუსაფართა დახმარებაში.

- ✓ ეწვიეთ მსოფლიო ველური ბუნების ფონდის მიერ შექმნილ ელექტრონული კალკულატორის საიტს <https://footprint.wwf.org.uk/#/> და კითხვარის შევსებით გამოთვალეთ თქვენი ნაკვალევი. თითოეული კითხვა მოიცავს, თუ რა ქმედებებით შეგიძლიათ გაუფრთხილდეთ ბუნებას. შეადგინეთ სკოლაში გეგა და იმოქმედეთ მის შესაბამისად.
- ✓ მოაწყვეთ სკოლის მიმდებარე ტერიტორიაზე დასუფთავების აქცია და განათავსეთ ბანერები ბუნების მოფრთხილების აუცილებლობაზე, შემდგომი დაბინძურებისგან დასაცავად.
- ✓ დაზოგეთ ელექტროენერგია და წყლის მოხმარება. შეამცირეთ, უკეთეს შემთხვევაში, უარი თქვით ჩამოსასხმელი წყლის მოხმარებაზე, თუ ონკანის წყაი გამოყენებისთვის უსაფრხოა.
- ✓ იყიდეთ ადგლობრივი წარმოების, ან იმპორტირებული „სამართლიანი ვაჭრობის“ სერტიფიკატის პროდუქცია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

<http://www.dictionary.css.ge/content/consumerism>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

<https://sdg.gov.ge/goals-all>

170 daily actions to transform our world, 2019

მწვანე პოლიტიკა და გარემოს დაცვა, მწვანე ალტერნატივა, 2013